

Faagata o te COVID-19

Kaia e 'tau ei au o fait e sukifakagata?

Te pogai taua e avatu ei te vekisini ke puipui koe mai te COVID-19 kae ke fesoasoani o fakafoliki te fakapisi atu ki kāiga mo tino e 'nofo i te kogakoga tena.

E mata e isi se 'togi o te vekisini?

Ikaai. E seai se 'togi o fakagata o te COVID-19. Se mea e seai sena 'togi ki sose tino mo tino katoa i Niu Sila nei.

E mata e tau mo au o puke te vekisini?

Te vekisini se puipuiga faopoopo mo ko emo tou kaiga o teke atu te COVID-19 kae matou e fakamalosi atu ke puke te vekisini manafai koa avatu kia koe. Tiga i ei, e se se mea tela e 'tau loa ke fai ne tino katoa.

Ko oi e tau o maua ne ia te vekisini?

Te vekisini e avanoa ki sose tela e nofo i Niu Sila nei ka ko nofo tena matua ki te 16 tausaga o fano kiluga.

Te mea nei se fai pela me isi se fakalavelave ki tamaliki io me ko talavou mai te faagata: te mea fua me te 16 tausaga ki lalo e seki fakaaofia ki loto i tofotofoga puipui ke oko mai nei.

Latou kola mai lalo o te 16 tausaga te matua ko latou loa e foliki te pokotia mai te COVID-19 tena la e lasi ei te motou kiloga kia laua kola tai matua.

Kafai aku se tino galue i tuakoi io me se tino galue i te MIQ, e mata nei tino katoa o toku kaiga e mafai ke ave ki ei te sukifakagata?

Ao, te vekisini e avanoa mo ki so se tino e nofo i tef ale tela e 16 ana tausaga io me matua atu. Pela foki, manafai koe io me se tino o te kāiga e masani foki o nofo i sua kā, ke mafai koutou o faipati ki se auala e puipui ei koutou i te sukifakagata fakatasi ko te mea ko koutou katoa ke puipuigina.

E mata te vekisini o te COVID-19 e tasi me aoga ki mafulifuliga kesekese o te famai konei e lavea ne tatou?

Te Minisituli o te Ola 'lei e fai ana iloiloga ki luga i data mai nisi fenua ki luga i te pokotia o vaega kesekese o te famai ki luga i te malosi mot e aoga o te faagata. Nisi kampane ko oti ne fakailoa mai me ko isi ne lotou fakamafuliga ki lotou faagat ko te mea ke mafai o galue 'lei – te mea nei e tai 'pau mo mafuloifuliga masani ne fai ki te sukifakagata o te influenza.

Ka ko te faagata la e 'lei?

Te vekisini o te COVID-19 e se fakaaoga i NiuSila nei vagana ke oti ne aasi kae fakataliagina ne te Medsafe. Medsafe ko te pule saukatoa e onono ki te 'lei o vailakau i Niu Sila nei. E fai ne latou sukesukega likiliki ki tulaga o faagata ko te mea ke fakamautinoa me oko ki tulaga o fakanofoga o mea i Niu Sila nei pena foki te lalolagi saukatoa i te 'lei tena faitega mo te saogalemu.

A vekisini katoa o te COVID-19 katoa e 'taukatoa o olo i loto i se sukesukega o tena tulaga saogalemu kae pena foki te tulaga o ana sukesukega likiliki ne fai. Matou ka fakasoko loa te maua mai o data mai te lasiga o sukesukega mai fakaimasaki konei e fai nei, ke mafai ne matou o iloilo te saogalemu mo te aoga o te vekisini mai te taimi loa ne kamata ei o fakaaoga ki te taimi ko fakasoko tena fakaaogaaga.

Nea la nei a pokotiaga mai te faagata?

A pokotiaga e lauiloa o te faagata o te COVID-19 ko:

- Te 'mae o te koga ne suki
- Mae te ulu
- Lagona te fita te fotino pela me mae katoa te foitino.

A pokotiaga konei ne mea masani loa, e masani loa o se malosia kae se leva foki, kae se taofi ne ia koe mai te faopopo toe tasi tou suki io me fano loa koe o fai au galuega masani. Koe e fai at uke manava koe i se 20 minute mai tua o te sukiga ko tinom galue ke mafai o aasi me seai se pokotiaga malosia kia koe. Te motou tino tena e suki ne ia koutou ko oti loa ne akoga faka'lei ki te agai atuga o so se vaega pokotiaga.

Te vekisi o te COVID-19 e 'lei mo fafine faitama mo latou fauu tamaliki?

Kafai koe e faitama io me fauu, fakamolemole faipati ki te tino tena ka suki ne ia koe, tokita o tou kāiga io me ko te fafine fakafanau.

E maua pefea ne au te vekisini o te COVID-19?

Te vekisini o te COVID-19 e avatu e aula i se suki ki tou tapulima.

Koe e manakoginae lua suki, i te vaisa e tolu vaiaso. Ke fakamautinoa me maua ne koe te puipuiga tafasili, koe e 'tau o maua ne koe a suki konei e lua o te sukifakagata. Kafai se maua sou taimi mot e lua o ou suki, taumafai o toe fai se taimi fakavave ke ai ei tou suki.

E mata nei te sukifakagata e mafai o avanoa mo tino kola e nofo i fakai foliki?

Ao. Te vekisini e fai ke avanoa ki koga katoa loa kola e nofo ei tino i Aotearoa Niu Sila nei.

E mata a fakamatalaga mo fakatokaga e 'fuli ki luga i 'gana a te Pasefika?

E isi ne fakatokaga mo fakamatalaga taua ko oti ne 'fuli ki luga i gana a te Pasefika kona e avanoa i te Minisituli o te Ola Lei website. A te lasiga foki o fakatokaga ko oti ne faite, kae e fai foki ke 'fuli. Nisi fuliga faka Pasefika pela me ka faopoopo faeloa.

E mata e isi nei se manatu ke fakaoko atu te sevesi o te sukifakagata ki fakapotopotoga ki tino ma'tua o te Pasefika? (pela i mea tau talitonuga)

Matou e mafaufau me tau loa o isi ne avanoaa o fakaoko atu a te sukifakagata ki o lua fakapotopotoga, ke aofia ei tino ma'tua o te Pasefika.

E mata nei e aofia a takitaki o fakapotopotoga mo lotu o fesoasoani kit e fakaokoga mot e fakailoaga ki fakapotopotoga a tatou Pasefika?

Te Minisituli mo Tino Pasefika mot e Minisituli o te Ola Lei e lasi te fakataua kae amanaia te 'lago mo te fautua mai takitaki o lotu Pasefika mo fakapotopotogaki luga i te fakailoaga mot e fakamaopoopoga o fakapotopotoga. Te National Pacific Zoom Fono se tasi o auala e aofia ei takitaki. Fonotaga a kogakoga kesekese i NZ nei i gana kesekese a te Pasefika mo sautalaga tai uke.

Fakamatalaga Fesoasoani

Ko oi e mafai o faipati au ki a koe e uiga mo fakamatalaga konei?

Mo te lasiga o fakamatalaga, e mafai ne koe o sokotaki ki te laina telefoni a te Ola Lei 0800 358 5453. E mafai faeloa ne koe o faipati ki te tokita io me ko te neesi o tou kāiga.

E maua ne au i fea a fakamatalaga tonu?

E mafai ne koe o maua fakamatalaga tonu kae fakamaonia i te www.covid19.govt.nz mo te www.health.govt.nz/covid-vaccine io me faipati ki tou tokita.

Fakaokoga o fakamatalaga tonu e taua. Fakamolemole faeteete mai luga i fakamatalaga se tonu i luga i social media mo nisi koga. Koe e mafai fua o tufatufa atu a fakamatalaga mai koga kola mautinoa.